

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Odpowiedzialność karna za podżeganie i pomocnictwo w prawie niemieckim, polskim i austriackim. O podobieństwach i różnicach.

Przedmiotem dysertacji jest porównanie odpowiedzialności karnej za podżeganie i pomocnictwo w prawie niemieckim, polskim i austriackim. Asumptem do podjęcia rozważań była konstatacja, że w każdym z wymienionych państw współdziałanie przestępne zostało uregulowane na podstawie konkurencyjnego modelu teoretycznego pomimo powstawania przepisów karnych w zbliżonym miejscu i czasie. Zaobserwowano, że ustawodawstwa karne wskazanych państw znajdując się z tym samym kręgu kultury prawnej oddziałują na siebie stanowiąc dla komentatorów źródło inspiracji. Ponadto wykazano, że od dziesięcioleci obowiązują w poszczególnych krajach rozwiązania prawne dotyczące przestępnego współdziałania, które nie ulegały zasadniczym zmianom, a pomimo to wiele istotnych zagadnień jest spornych. Taki stan rzeczy powoduje, że zachowanie osoby podsądnej może zostać odmiennie zakwalifikowane nie tylko w Polsce, Niemczech i Austrii, ale również w ramach jednego państwa. W takich okolicznościach dostrzeżono uszczerbek w zakresie realizowania naczelnej zasady prawa karnego tj. *nullum crimen sine lege* i zasady pewności prawa. Ponadto doktryna w Polsce, Niemczech i Austrii niejednokrotnie podejmuje próby przypisania kwalifikacji prawnej czynu wbrew rzeczywistym obszarom zastosowania przepisów o przestępnym współdziałaniu, czym również godzi w powyżej wspomniane zasady prawne.

Porównanie polskich regulacji prawnych dotyczących przestępnego współdziałania, z przepisami obowiązującymi w Niemczech i Austrii umożliwiło dostrzeżenie jak niektóre sporne w nauce prawa karnego przypadki są kwalifikowane we wskazanych państwach. Powyższe pozwoliło z kolei lepiej zrozumieć rodzime konstrukcje w celu prawidłowego ich zastosowania i przypisania odpowiedniej kwalifikacji prawnej, co dotychczas nie było przedmiotem analiz z tej perspektywy.

Mając powyższe na uwadze, w dysertacji poddano weryfikacji następujące szczegółowe hipotezy badawcze: - jeżeli sprawca bezpośredni wykonawca jest ekstraneusem,

to nie ponosi odpowiedzialności za przestępstwo indywidualne właściwe ani on, ani żadna osoba, która z nim współdziała; - nakłanianie do popełnienia czynu zabronionego osoby pozostającej w błędzie co do okoliczności stanowiących znamię tego czynu oraz udzielanie takiej osobie pomocy do tego stanowi bądź sprawstwo, bądź podżeganie albo pomocnictwo – w zależności od tego, czy błąd sprawcy bezpośredniego wykonawcy był usprawiedliwiony czy nie; - jeżeli w ustawie karnej nie ma nieumyślnego odpowiednika umyślnego czynu zabronionego określonego typu, osoba, która nakłania inną osobę do popełnienia tego czynu albo udziela jej do tego pomocy, a przy tym wprowadza ją w błąd co do okoliczności stanowiącej znamię tego czynu albo wykorzystuje to, że osoba ta pozostaje pod wpływem takiego błędu, ponosi odpowiedzialność jako sprawca, chociażby nawet chodziło o błąd nieusprawiedliwiony; - w przypadku tak zwanego niewłaściwego podżegania i pomocnictwa brak odpowiedzialności za niesprawcze współdziałanie przestępne nie przesądza o braku odpowiedzialności podżegacza i pomocnika w ogóle, ponieważ w niektórych przypadkach może on odpowiadać jako sprawca; - w przypadku tak zwanego właściwego podżegania i pomocnictwa kwalifikacja następuje na podstawie przepisu sankcjonującego umyślny typ czynu zabronionego, chociażby nawet sprawca bezpośredni wykonawca działał nieumyślnie.

Zagadnienia omawiane kolejno w rozprawie doktorskiej służyły weryfikacji wskazanych hipotez, co zostało szczegółowo wymienione we wstępie opracowania. W pierwszym rozdziale zostały przedstawione założenia teorii, na podstawie których zostały zbudowane przepisy dotyczące współdziałania przestępnego w Polsce, Niemczech i Austrii oraz nastąpiło zestawienie ich z literą obowiązującego prawa. W rozdziale drugim, trzecim i czwartym poddano analizie *de lege lata* obecnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące nakłaniania do popełnienia czynu zabronionego i ułatwienia w jego popełnieniu odpowiednio w Polsce, Niemczech i Austrii. W pierwszej kolejności przedstawiono możliwe formy kwalifikacji zachowania osoby podsądnej. W dalszej części omówiono zagadnienie czy zachowania podżegacza i pomocnika stanowią odrębne przestępstwo, czy nie, z uwzględnieniem zagadnienia bezprawności oraz dobra prawnego, w które godzi zachowanie podżegacza i pomocnika. Następnie omówiono znamiona przedmiotowe i podmiotowe podżegania i pomocnictwa w Polsce i w Niemczech oraz sprawstwa przez podżeganie i sprawstwa przez przyczynienie się w Austrii. W dalszej kolejności przedstawiono zagadnienie odpowiedzialności za zachowanie polegające na nakłanianiu do popełnienia czynu zabronionego i udzielaniu pomocy do tego, które nie osiągnęło stadium dokonania pozostając na wcześniejszych etapach pochodzenia przestępstwa oraz przedstawiono granice

karalności za podżeganie i pomocnictwo. Rozważania z drugiego, trzeciego i czwartego rozdziału, umożliwiły w piątym rozdziale dokonanie porównania zakresu kryminalizacji podżegania i pomocnictwa (sprawstwa przez podżeganie i sprawstwa przez pomocnictwo) na przykładzie umyślnego zabójstwa w typie podstawowym i nieumyślnego spowodowania śmierci.

Badania przeprowadzono za pomocą metody formalnoprawnej oraz hermeneutyki prawniczej. Analizie poddano obowiązujące ustawodawstwa karne w zakresie współdziałania przestępnego w Polsce, Niemczech i Austrii. Ponadto wykorzystano metodę historyczną, zwłaszcza w kontekście porównania poprzedników prawnych regulacji sankcjonujących podżeganie i pomocnictwo oraz starszego orzecznictwa. W dysertacji w głównej mierze wykorzystano najnowsze orzecznictwo oraz najnowsze poglądy doktryny omawianych państw. Wiodącą wagę dla niniejszego opracowania miała metoda prawnoporównawcza, która umożliwiła porównanie obowiązujących ustawodawstw karnych oraz poglądów doktryny. Powyższe umożliwiło dostrzeżenie podobieństw i różnic w odpowiedzialności karnej za podżeganie i pomocnictwo w Polsce, Niemczech i Austrii, porównanie zakresu kryminalizacji oraz weryfikację sformułowanych hipotez badawczych.